

Katze, die alte und die junge Maus (35, 36), v prozo razvezano pa še v Dajnkovi slovnici 1824 (311).

Primic je to igrico v verzih prestavil zvesto, vendar nerodno in brez daru. V kolikor toliko lepe verze tega ni znal zlit. Sicer se nam tudi nemško besedilo zdi spričo Levstikovega manj sočno in brez pristréne živosti, ki lahko prevzame otroka, in s svojo starinsko dramatično tehniko manj dramatično od predelave v Šolskem prijatlu, še bolj pa od Levstikove v Vrčcu. Ali treba je priznati, da je bil Primic poleg Jarnika vendar med prvimi, ki je s tem in z drugimi zgledi pokazal na potrebo po dušni paši, ki bi bila bolj primerna za otroka kakor dotedanje suho poučevanje. Tudi v Branjih nemški avtor ni imenovan. Basen v dramatičnem dialogu je moral dobiti Primic v podobnem berilu, kakor je Deklamatorisches Lesebuch, ki ga je J. H. Ph. Seidenstücker 1810 že drugič izdal v Dortmundu. Besedilo se tam le nekaj malega loči od Primčevega. Podpisan je Willamow, to je Johann Gottlieb Willamow (1736—1777), profesor v Torunju in inšpektor nemške šole v Petrogradu. Poleg štirih ruskih pesmi, ki jih je preložil, je napisal veselo igro, kakor pravi Goedeke, in izdal brez svojega imena 1765 *Die logischen Fabeln in zwey Büchern*.

Ko so po Vedežu tudi v Šolskem prijatlu začeli misliti na pesmi za otroke, je neznani avtor čutil, da je treba basen tudi po obliki podmačiti, in je marsikaj tudi sicer srečno ujel, kakor kaže primerjava, čeprav se ni mogel otresti nekaterih nerodnosti. Levstik se je naslonil nanj in dognal pesem še z vse drugačnim darom. Kaže pa, da je imel pred očmi tudi izvirnik. Za njegovo režijsko opombo: *Miška smukne k mački* ni opore v predelavi iz Šolskega prijatla, prej v bolj očitno dramatični obliki nemškega teksta, zraven pa je s tem prestavil v režijski jezik besede: »Nun ja!« ki jih izreče Miška. In najbrž je videl nemško besedilo prav v Branjih, saj je malo poprej, ko je ocenjeval Kleinmayra, še posebej pregledoval naše stare knjige.

L. Legiša

KAZALNI ALI OSEBNI ZAIMEK?

Osební zaimki so prava imena, posebno *jaz* in *ti* za 1. in 2. os. edn. Da upravičimo ime zaimek, radi razlagamo, kakor da *jaz* in *ti* nadomeščata pravo ime osebe. In vendar je to napačno. Pravo ime, ki ga more govoreča oseba uporabljati o sebi, je samo *jaz*, za drugo osebo pa samo *ti*; kakor hitro namesto *jaz*, *ti* postavimo druga imena, n. pr. *Janez*, *Franc*, *Marija*, *Vida*, *podpisani N. N. itd.*, bi morali postaviti povedek v 3. osebo, če niso ta imena samo apozicionalna določila k *jaz*, *ti*: *Jaz, podpisani N. N. itd.*; res v slovenščini lahko izpuščamo osebne zaimke v takem primeru, toda s tem miselna povezava ne preneha in deluje na vezanje povedka. Drugi jeziki so za tako izražanje zelo občutljivi in zaimka ne smejo opuščati. Zato je bil za tujca tako pohujšljiv in tuj začetek brošure: *Les slovénes sommes une nation*, namesto *Les Slovénes, nous sommes une nation*... Isto velja seveda za 1. in 2. os. množine in dvojine, le toliko manj določno, kolikor je tam oseb več in jih zato že po spolu ločimo. Manj pa občutimo to razmerje pri tretji osebi, ker ostane povedek enak, naj stavimo zaimek ali pravo ime. Še največ resničnega imenskega značaja je v tej osebi ohranil zaimek *ón* — *óna*, kadar ga rabita drug o drugem mož in žena, fant in dekle: *Ali je ón doma?* — *Kje je pa óna?* — *Moram njega (njéga) vprašati.* — *Njó pokličí!* — *Brez njé ne sme nikamor.*

Mislím, da sodijo sem tudi oblike, kakor jih navajajo slovnice: *oná, oné, onegá, onému, onó, pri oném, pri oné, z oném, z onó* itd. Srečujemo jih redno v takihle zvezah: *Kdo pa je ta ženska? Oh, oná, tista Pávletova góstja.* — *Kdo je pa umrl? Oné, kako so mu že rekli, menda Kofétek. Ze dalj časa je ležal pri oném, pri Lokačevem Tonetu.* — *Tudi ta si pomaga z oném, saj veš.* — *Oné prinesi, tisti zavitek v aktovki.* — *Onegá sem pa pozabil, tiste papirje.* — *Onó vprašaj, tisto ciganko.* Povsod tod se rabijo te oblike kot pravo ime za 3. osebo, dostavljena apozicija pa ga pojasnjuje. Torej natanko kakor za 1. in 2. osebo osebnih zaimkov.

Slovnice in tudi SP 1950 prištevajo te oblike h kazalnim zaimkom. Stavčna zveza odločno kaže, da so to pravi osebni zaimki za 3. osebo; ne ene zveze pa ne poznam, koder bi se te oblike uporabljale prilastno kot kazalni zaimki: *oná góstja, oné Kofétek, pri oném Lokačevem Tonetu ipd.*; v takem primeru pravimo samo *óna (úna, gúna) góstja, óni (ún, gún) Kofétek, pri ónem (únem, gúnem Tonetu)* itd. Ob taki primerjavi se nam pokaže tudi oblikovna razlika med osebnimi in kazalnimi oblikami (*on-* : *ón-*).

Jakob Šolar